

28 TEMMUZ DÜNYA HEPATİT GÜNÜ (2020)

Karaciğer, insan vücudundaki en büyük organlardandır. Vücudumuzdaki sindirim sistemi ile ilgili organların besinleri sindirmesine yardımcı olma, enerji depolama ve zehirli maddelerin vücuttan atılması gibi pek çok hayati görevi vardır.¹ “Hepatit” kelimesi, karaciğerin inflamasyonuna (iltihabına) verilen isimdir. Virüsler, ağır alkol kullanımı, toksinler, bazı ilaçlar ve belli tıbbi durumlar/hastalıklar hepatite sebep olabilir.² Akut hepatitte deri ve gözlerde sararma, idrarın koyulaşması, aşırı yorgunluk, bulantı, kusma ve karın ağrısı gibi belirtiler görülebileceği gibi, hiçbir belirti olmadan da hastalık geçirilebilir; ancak kronik hepatit (hastalığın 6 aydan uzun görülmesi) olanlarda sıklıkla karaciğer sirozu ve karaciğer kanseri gelişmektedir.³

Tüm dünyada infeksiyöz ajanların yol açtığı hepatitler en fazla görülen hepatit çeşididir. Viral hepatitler tüm hepatit olgularının yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Adenovirus, Sitomegalovirus, Epstein-Barr virus, Herpes Simplex virus gibi viral ajanlar hepatite sebep olabilse de, infeksiyöz kaynaklı hepatitlerin %90’ından fazlasının sebebi Hepatoviruslerdir.⁴

Hepatit virüslerinin beş tipi vardır. Bunlar A, B, C, D ve E’dir. Bu beş tip, neden oldukları hastalık ve ölüm yükü ile salgın potansiyeli nedeniyle en büyük endişe kaynağıdır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)’ye göre dünyada 325 milyon kişinin hepatit B veya hepatit C ile enfekte olduğu ve yılda 1,4 milyon kişinin viral hepatitlere bağlı gelişen siroz ve karaciğer kanseri gibi nedenlerden dolayı yaşamını yitirdiği tahmin edilmektedir.⁵

Hepatit A virüsü (HAV), kontamine yiyecek ve suların tüketimi veya enfekte bir kişiyle doğrudan temas halinde bulaşabilmektedir. Özellikle çocukluk yaşında geçirildiğinde semptom vermeden kendiliğinden iyileşebilmektedir ve ömür boyu immunité sağlar. Ancak nadir de olsa çocuklarda ve özellikle erişkin yaşta hastalanan kişilerde fulminan hepatit ismi verilen ağır bir tabloyla seyrederek organ yetmezliği ve ölüme kadar gidebilmektedir. Tüm dünyada viral hepatitlere bağlı ölümlerin yaklaşık %0,5’inden sorumludur. Hastalığı önlemek için güvenli ve etkili bir aşı bulunmaktadır. Güvenli su temini, gıda güvenliği, iyileştirilmiş sanitasyon, el yıkama ve hepatit A aşısı, hastalıkla mücadelede en etkili yollardır.⁶

Hepatit B virüsü (HBV), hem akut hem de kronik hastalığa sebep olabilmektedir. Virüs, doğum sırasında anneden çocuğa ve ayrıca kan veya diğer vücut sıvılarıyla temas yoluyla bulaşır. Dünya Sağlık Örgütü’nün tahminlerine göre 257 milyon insan kronik hepatit B enfeksiyonu ile yaşamakta ve dünyada bir yılda yaklaşık 887.000 kişi bu hastalıktan ölmektedir. Hepatit B’nin bu kadar ağır seyretmesinin sebebi hastalığın ilerleyen süreçte siroza ve hepatoselüler

¹ [İnternet] <https://medlineplus.gov/hepatitis.html> Erişim Tarihi: 11.07.2020.

² [İnternet] <https://www.cdc.gov/hepatitis/PublicInfo.htm> Erişim Tarihi: 11.07.2020.

³ [İnternet] <https://www.who.int/features/qa/76/en> Erişim: 18.07.2020.

⁴ [İnternet] http://file.atuder.org.tr/_atuder.org/fileUpload/WuHlts4VjAdg.pdf Erişim Tarihi: 18.07.2020.

⁵ [İnternet] <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/what-is-hepatitis> Erişim Tarihi: 18.07.2020.

⁶ [İnternet] <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-a> Erişim Tarihi: 23.07.2020.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2019/2020-83)

karsinoma (primer karaciğer kanseri) sebep olmasındır. Hepatit B, güvenli, ulaşılabilir ve etkili aşılarla önlenabilir hastalıklar arasındadır.⁷

Hepatit C virüsü (HCV), tıpkı hepatit B virüsü gibi akut veya kronik hastalığa sebep olabilir. Karaciğer kanserinin ana sebeplerden biridir. Hepatit C virüsü, kan yoluyla bulaşan bir virüstür. Bu bulaş enjeksiyon ile uyuşturucu kullanımı, güvenli olmayan enjeksiyon uygulamaları, güvenli olmayan sağlık bakımı, taranmamış kan ve kan ürünlerinin transfüzyonu ve kana maruz kalmaya neden olan cinsel birliktelikler yoluyla olabilir. Küresel olarak, 71 milyon insanın kronik hepatit C virüsü enfeksiyonu ile yaşadığı tahmin edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminlerine göre bir yıl içinde yaklaşık 339.000 insan hepatit C'nin siroz ve hepatoselüler karsinom gibi komplikasyonları sebebiyle yaşamını yitirmektedir. Antiviral ilaçlar, hepatit C enfeksiyonu olan kişilerin %95'inden fazlasını tedavi edebilir, böylece siroz ve karaciğer kanserinden ölüm riskini azaltır, ancak tanı ve tedaviye erişim düşüktür. Şu an için hepatit C'ye karşı etkili bir aşı yoktur; ancak, bu alanda araştırmalar devam etmektedir. Özellikle risk grubundaki kişilerin kan testi olmaları ve antijen durumlarını belirlemeleri önemlidir.⁸

Hepatit D virüsü (HDV), çoğalmak için HBV'ye ihtiyaç duyan bir virüstür. HDV, ya HBV ile beraber ya da HBV virüsü olan bir kişiye HDV bulaşması ile gerçekleşir (süper-infeksiyon). Virüs, doğum sırasında anneden çocuğa bulaşabileceği gibi ayrıca kan veya diğer vücut sıvılarıyla temas yoluyla bulaşır. HDV, kronik HBV enfeksiyonu olan kişilerin yaklaşık %5'inde bulunmaktadır. HBV ve HDV ko-enfeksiyonu olma olasılığı daha yüksek olan popülasyonlara uyuşturucu kullananlar ve hemodiyaliz hastaları örnek verilebilir. Dünya genelinde, HDV enfeksiyonu sayısı 1980'lerden beri azalmıştır. Bu azalış esas olarak küresel olarak başarılı bir HBV aşılama programından kaynaklanmaktadır. Şu anda, tedavi başarı oranları genellikle düşüktür. Hepatit D enfeksiyonu, hepatit B aşılması ile önlenir.⁹

Hepatit E virüsü (HEV), fekal-oral yoldan bulaşır. Dünya Sağlık Örgütü, 2015 yılında hepatit E'nin yaklaşık 44.000 ölüme neden olduğunu tahmin etmektedir (Viral hepatite bağlı mortalitenin %3,3'ünü oluşturur). Hepatit E dünya çapında görülmesine rağmen en çok Doğu ve Güney Asya'da görülür. Hepatit E virüs enfeksiyonunu önlemek için bir aşı geliştirilmiş ve Çin'de lisanslanmıştır, ancak henüz başka bir yerde mevcut değildir.¹⁰

“Dünya Hepatit Günü” nedir?

Dünya Hepatit Günü, her yıl 28 Temmuz'da, viral hepatitler ve viral hepatitlere bağlı karaciğer inflamasyonunun sebep olduğu karaciğer problemlerine farkındalığını arttırmak için anılan gündür. Her yıl Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenen temalarla etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bu yılın teması “Hepatitsiz Gelecek” olarak belirlenmiştir. anneler ve yenidoğanlarda hepatit B'yi önlemeye güçlü vurgular yapılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü, tüm

⁷ [Internet] <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-b> Erişim Tarihi: 23.07.2020.

⁸ <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-c> Erişim Tarihi: 23.07.2020.

⁹ <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-d> Erişim Tarihi: 23.07.2020.

¹⁰ <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-e> Erişim Tarihi: 23.07.2020.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2019/2020-83)

paydaşları 2030 yılına kadar viral hepatiti ortadan kaldırmak için birlikte çalışmaya çağırılmaktadır. Bu yılın tema ile ilgili mesajları aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- ✓ Yenidoğanlarda enfeksiyonu önlemek: Tüm yenidoğanlar doğumda hepatit B'ye karşı aşılanmalıdır, ardından en az 2 ek doz yapılmalıdır.
- ✓ Anneden çocuğa aktarımı durdurmak: Tüm hamile kadınlar rutin olarak hepatit B, HIV ve sifiliz açısından test edilmeli ve gerekirse tedavi görmelidir.
- ✓ Arkada kimseyi bırakmamak: Herkes hepatit önleme, test ve tedavi hizmetlerine erişebilmelidir.
- ✓ Test ve tedaviye erişimi genişletmek: Viral hepatitin zamanında test edilmesi ve tedavisi karaciğer kanserini ve diğer ciddi karaciğer hastalıklarını önleyebilir.
- ✓ COVID-19 sırasında bakım sağlamak: Bebek aşısı, hasar azaltma hizmetleri ve kronik hepatit B'nin sürekli tedavisi gibi hepatit için önleme ve bakım hizmetleri, salgın sırasında bile gereklidir.¹¹

Unutulmaması gereken hepatitten korunmanın tedavi etmekten daha kolay ve ucuz olduğudur. Hepatit A ve B, günümüzde aşı ile önlenabilmektedir. Hepatit B aşısı ülkemizde, bebeklere ilk dozu doğumda olmak üzere 1 ve 6 aylıkken, risk grubunda olan kişilere de yine 0, 1 ve 6 ay şeklinde üç doz olarak sağlık kuruluşlarımızda ücretsiz olarak uygulanmaktadır. Hepatit A aşısı ise 2012 yılında, Çocukluk Dönemi Aşı Takvimine eklenerek uygulanmaya başlanmıştır. Bu aşı çocuklara 18. ay ve 24. ayda olmak üzere toplam iki doz olarak sağlık kuruluşlarımızda ücretsiz yapılmaktadır.¹²

Ülkemizde son yıllarda geliştirilen ilaçlar sayesinde viral hepatit tedavisinde başarılı sonuçlar alınmaktadır. Esas önemli olan hastalığı saklamamak, tedaviye erken başlamak ve tedaviyi yarım bırakmamaktır.

¹¹ [İnternet] <https://www.who.int/campaigns/world-hepatitis-day/2020> Erişim Tarihi: 25.07.2020.

¹² [İnternet] <https://www.saglik.gov.tr/TR,1444/basin-aciklamasi.html> Erişim: 24.07.2020.